

# **Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига рақамли далиллар билан ишлаш тизimini такомиллаштиришга қаратилган ўзгартиришлар тўғрисида**

Кейинги йилларда мамлакатимизда инсоннинг ўз қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш учун тенгимкониятлар яратиш, ишнинг ҳақиқий ҳолатларини ҳар томонлама, тўлиқ ва холисона аниқлашга доир қонун талабларига сўзсиз риоя этиш, тарафларнинг тортишуви ва тенг ҳуқуқлилиги принципларини ҳаётга татбиқ этиш орқали инсон ҳуқуқ ва эркинликлари самарали ҳимоя қилинишини таъминлаш бўйича салмоқли ишлар амалга оширилмоқда.

Шу билан бирга жамият ҳаётининг турли соҳаларини жадал рақамлаштириш, одамларнинг ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда янада кўпроқ ҳамкорлик қилиши ва бунинг оқибатида жиноятлар содир этилиши, рақамли муҳитда фуқаролар ваташкilotларнинг ҳуқуқлари ҳамда қонуний манфаатлари бузилиши ҳолларининг кенг тарқалиши рақамли далилларнинг институционаллаштирилишини ва улар билан боғлиқ ишларни амалга оширишнинг ҳуқуқий асослари мустаҳкамланишини талаб этмоқда.

Ўзбекистон Республикаси қонунлари даражада рақамли далилларни гувоҳлантириш ва уларни текшириш тартиби назарда тутилмоқда.

Ушбу Қонун фуқаролар ва ташкилотларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ҳамда қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини янада кучайтиришга хизмат қилади. Тергов ёки суд ҳаракатлари жараёнида олиб қўйилган нарсалар, ҳужжатлар ва электрон маълумотлар тегишли баённомаларда аниқ кўрсатилиши керак, бунда нарсанинг ёки ҳужжатнинг ёхуд электрон маълумотларнинг эгасига баённома нусхаси ёки унинг кўчирмаси топширилиб, тилхат олинади. Ишга алоқаси бўлмаган нарсалар, ҳужжатлар ва электрон маълумотлар қонуний эгасига дарҳол қайтарилиши керак. Бунда, агар ишга тааллуқли бўлмаган далиллар тергов органининг ва (ёки) суднинг тасарруфида қолган бўлса, улар қайтатиқланмайдиган тарзда йўқ қилиниши лозим. Фуқаролар сақлаши тақиқланган нарсалар, ҳужжатлар ва электрон маълумотлар

йўқ қилинишиёхуд уларни сақлашга ҳамда тасарруф этишга ваколатли бўлган муассасаларга ёки ташкилотларга берилиши лозим.

Кўрсатувларни ҳодиса содир бўлган жойдатекиришдан мақсад: кўрсатувлари текширилатган шахсга маълум бўлган, суриштирувчига, терговчига ва судга эса номаълум бўлган нарсалар, ҳужжатлар, электронмаълумотлар, излар ва белгиларни топиш; шахсинг тергов ёки суд муҳокамаси давомидатоилган нарсалар, ҳужжатлар, электронмаълумотлар, излар қаерда бўлганлигини кўрсатиб бериши; бир неча шахсинг айна бир ҳодисатўғрисида берган кўрсатувларидаги ўхшашлик ва фарқларни аниқлаш учун ишда аҳамиятга эга бўлган жойни ёки йўналишни шахс кўрсатиб бериши; ҳолатларни қайта тиклаш ва ҳодиса содир бўлган жойдаги шароит билан қиёслаш орқали кўрсатувларнинг тўғрилигини ёки нотўғрилигини аниқлашдан иборат.

Фуқаролар, шунингдек корхоналарнинг, муассасаларнинг, ташкилотларнинг раҳбарлари ва бошқа мансабдор шахслари ўз тасарруфида бўлган, суд ҳаракатларини амалга оширишда фойдаланиш учун зарур бўлган электрон маълумотларни суднинг қонуний талабига кўра электрон жисмлар билан бирга тақдим этиши шарт.

Агар суд томонидан рақамли далиллар талаб қилинаётган шахс уни суд белгилаган муддатда тақдим этиш имконига эга бўлмаса, ушбу шахс сабабларни кўрсатган ҳолда бу ҳақда судни хабардор қилиши шарт.

Рақамли далилларни ўз ихтиёри билан тақдим этаётган шахс ушбу далиллар ёрдамида иш учун аҳамиятга эга бўлган қандай ҳолатларни аниқлаш мумкин эканлигини маълум қилади.

Ишда иштирок этаётган шахс бошқа шахслар тасарруфида бўлган, иш учун муҳим бўлган рақамли далилларни талаб қилиб олиш ҳақидаги илтимоснома билан судга мурожаат қилиш ҳуқуқига эга. Бунда илтимоснома бераётган шахс рақамли далиллар муайян шахсда қайси асосга кўратилганлигини, шунингдек уларнинг жойлашган ери ҳақида маълум қилади.

Суд рақамли далилларни талаб қилиб олиш ҳақида илтимоснома бераётган шахсга рақамли далилни судга тақдим этиш учун олиш ҳуқуқига доир сўров бериши мумкин.

Ишда иштирок этаётган, суд томонидан талаб қилинаётган рақамли далилларни тақдим этиш имконига эга бўлмаган фуқаролар, шунингдек корхоналарнинг, муассасаларнинг, ташкилотларнинг раҳбарлари ва бошқа мансабдор шахслари сабабларни кўрсатган ҳолда бу ҳақда судни хабардор қилиши шарт.

Суд томонидан давлат органларидан, ташкилотлардан ёки фуқаролардан талаб қилинадиган рақамли далиллар бевосита судга юборилади.

Суд хабардор қилинмаган тақдирда, шунингдек рақамли далилларни узрли сабабларсиз тақдим этиш рад этилган тақдирда, суд ташкилотларнинг айбдор мансабдор шахсларига, шунингдек фуқароларга ушбу Кодекснинг 146-моддасида белгиланган тартибда жарима солади.

Сариосиё туманларaro иқтисодий судинингграиси

Н.Н.Муротов